

İKİNCİ KARABAĞ SAVAŞI'NIN TÜRKİYE – AZERBAYCAN EKONOMİK İLİŞKİSİNE ETKİSİ

Karabağ'ın SSCB döneminde ve sonrasında Azerbaycan ve Ermenistan için önemli bir bölge olduğu söylenebilir. SSCB döneminde Karabağ, SSCB'ye bağlı Azerbaycan sınırları içinde yer almıştır. Fakat SSCB'nin dağılma süreciyle beraber Azerbaycan ile Ermenistan arasında çeşitli sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Doç. Dr. Arzu Al

Dağlık Karabağ bölgesinde çoğunluğu Ermeni nüfusun yaşadığı iddiaları sebebiyle Ermenistan, Dağlık Karabağ'ı Azerbaycan'dan ayırmak ve Ermenistan'a bağlamak istemiştir.

Ortaya çıkan bu durum, 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan ve Ermenistan arasında çatışmalara yol açmıştır. 1991-1994 yılları arasında gerçekleşen ve Birinci Karabağ Savaşı olarak adlandırılan çatışmalar sonucunda Ermenistan, kontrolünü Dağlık Karabağ'ın yanı sıra çevresindeki toprakların büyük bir kısmına genişletmiştir.

Birinci Karabağ Savaşı sonrasında sorunun barışçıl yollarla çözülmesi için 1992 yılında ABD, Rusya ve Fransa'dan oluşan üç eş başkanlı Minsk grubu oluşturulmuştur. Azerbaycan ve Ermenistan arasında gerilimin azaltılmasına, ateşkesin sağlanmasına ve müzakerelerin yürütülmesine yardımcı olmak amacıyla oluşturulsa da Minsk'in tam bir çözüm sağlayamadığı görülmüştür.

Sorunların çözülememesi ve Ermenistan'ın tahrik edici saldırıları sebebiyle 2020 yılında İkinci Karabağ Savaşı başlamıştır. Türkiye'nin de desteğiyle önemli bir askeri başarı elde eden Azerbaycan, 44 günlük çatışmaların ardından Rusya'nın arabuluculuğunda Ermenistan ile

ateşkes anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma sonucunda Azerbaycan hem Dağlık Karabağ'ın kontrolünü geri kazanmış hem de çevresindeki bazı toprakları ele geçirmiştir.

İKİNCİ KARABAĞ SAVAŞI'NDA TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'A DESTEĞİ

Karabağ'ın Azerbaycan'a ait olduğuna inanan ve güçlü tarihsel bağlarının olduğunu vurgulayan Türkiye, İkinci Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan'a çeşitli alanlarda destekler sağlamıştır. Bu destekleri şu şekilde sınıflandırabiliriz;

Politik Destek: Türkiye, başından itibaren Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü ve Karabağ'ın Azerbaycan'a teslim edilerek Ermenistan'ın çekilmesiyle sorunun

barışçıl bir şekilde çözülmesini desteklemiştir. Bu bağlamda Türkiye, Azerbaycan'ın haklı taleplerini çeşitli uluslararası platformlarda dile getirerek siyasi destek sağlamıştır.

Diplomatik Faaliyetler: Türk diplomatlar Karabağ konusunda Azerbaycan'ın haklı iddialarını farklı ülkelere ve ulus üstü örgütlere aktarmada aktif bir rol oynamıştır.

Askeri İşbirliği: Türkiye, Azerbaycan'a askeri eğitim, danışmanlık ve lojistik destek sağlamıştır. Azerbaycan ordusu, Türk askeri yetkilileri ve uzmanları tarafından eğitilmiş ve danışmanlık hizmetleri almıştır. Bunların yanında son dönemde Türkiye'nin savunma sanayinde yakaladığı

"Türk diplomatlar Karabağ konusunda Azerbaycan'ın haklı iddialarını farklı ülkelere ve ulus üstü örgütlere aktarmada aktif bir rol oynamıştır."

1 Doç. Dr. Arzu Al, Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası Politik İktisat Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, TESAM YİH Yürütme Kurulu Üyesi.

yerleşme ve millileşme politikası ile geliştirilen savunma sanayi ürünleriyle de Azerbaycan'a destek olmuş ve savaşın kazanılmasında önemli ölçüde katkı sağlamıştır.

İnsani Yardım: Türkiye, savaşın ardından Azerbaycan'a insani yardım sağlamıştır. Gıda, ilaç ve diğer temel ihtiyaç malzemeleri gibi yardımlar Azerbaycan'a gönderilmiştir. Azerbaycan'ın 44 gün süren savaş neticesinde kurtardığı bölgelerde yaşayan Azerbaycan vatandaşları başta olmak üzere, bölge halkının temel insani ihtiyaçlarını karşılamaları için destek olmuştur.

Sivil Toplum ve Halk Desteği: Türkiye'nin son yıllarda sivil diplomasi unsuru olarak aktif bir şekilde kullandığı sivil toplum kuruluşları, kamuoyu ve Türk halkı, Azerbaycan'a destek göstermiş ve yardım kampanyaları düzenlemiştir. Bu kampanyalar aracılığıyla maddi ve manevi destek sağlanmıştır.

Siyasi ve İletişim Sürdürme: Türkiye, Azerbaycan ile sıkı bir siyasi ve iletişim ağı kurmuş ve sürdürmüştür. Türk yetkililer, Azerbaycanlı mevkidaşları ile düzenli olarak temas halinde olmuş ve işbirliğini güçlendirmek için çeşitli görüşmeler yapmış ve yapmaktadır.

İKİNCİ KARABAĞ SAVAŞI SONRASI TÜRKİYE VE AZERBAYCAN İLİŞKİLERİ

İkinci Karabağ Savaşı sürecinde Türkiye ile Azerbaycan ilişkilerinin çok daha ileri boyutlara taşındığı gözlemlenmiş ve savaş sonrasında da ilişkilerin gelişerek devam ettiği görülmüştür. Geliştirilen ilişkiler konusunda çeşitli başlıkları şu şekilde sıralayabiliriz;

Stratejik Ortaklık: İkinci Karabağ Savaşı, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki stratejik ortaklığı daha da güçlendirmiştir. Her iki ülke, savaş sırasında ve sonrasında birbirlerine sağladıkları destekle bağlarını daha da kuvvetlendirmiştir ve birlikte hareket etmeye devam etmektedir. Türkiye ile Azerbaycan arasında 16 Ağustos 2010'da on yıllığına imzalanan Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması, 2020 yılı itibarıyla devam ettirilmiş ve 2030 yılına kadar uzatılmıştır. Ayrıca 29 Temmuz-10 Ağustos tarihleri arasında gerçekleştirilen 2020 yılındaki tatbikatın; tekrar Azerbaycan'da gerçekleştirilmesi ve kapsamının geniş tutulması, sembolik bir anlama sahiptir. Tatbikatın kapsamının geniş tutulması, Türkiye ve Azerbaycan'ın birlikte çalışma ve eğitim yapma kapasitelerini artırmak, askeri yeteneklerini geliştirmek ve potansiyel tehditlere karşı daha etkin bir şekilde mücadele etmek için ortak bir çabayı temsil etmektedir. Yaşanan bu gelişmeler

de iki ülke arasındaki işbirliğinin derinleştiğini ve stratejik ortaklığın daha da güçlendiğini göstermektedir.

Ekonomik İşbirliği: Türkiye ve Azerbaycan, ekonomik işbirliğini artırmak için çalışmalara devam etmektedir. İkili ticaret hacmi her geçen yıl artmakta ve enerji, ulaşım, turizm, tarım gibi alanlarda işbirliği fırsatları değerlendirilmektedir. 2022 yılında 5 milyar doları aşan ticaret hacminin 15 milyar dolara ulaştırılması hedeflenmektedir ve bu kapsamda iki ülke arasında serbest ticaret antlaşmasının yapılması da beklenmektedir. Özellikle Karabağ bölgesinin yeniden yapılanması ve altyapı projeleri, ekonomik işbirliği potansiyelini daha da artırmaktadır.

Enerji Projeleri: Türkiye ve Azerbaycan arasındaki enerji işbirliği stratejik bir öneme sahiptir. Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı ve Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) gibi projeler, iki ülkenin enerji güvenliğini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Bu projelerin yanı sıra, Karabağ'daki enerji kaynaklarının kullanımı da gelecekteki işbirliği potansiyelini artırma potansiyeline sahiptir.

Savunma İşbirliği: Türkiye ve Azerbaycan, savunma alanında işbirliğini güçlendirmektedir. Ortak askeri tatbikatlar düzenlenmekte, askeri eğitim ve teknoloji transferi gibi alanlarda işbirliği

yapılmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Azerbaycan'a askeri danışmanlık ve lojistik destek sağlaması da ilişkilerin önemli bir parçasıdır.

Kültürel ve İnsan İlişkileri: Türkiye ve Azerbaycan arasındaki kültürel ve insan ilişkileri de güçlüdür. İkili ilişkileri pekiştiren ortak tarih, dil ve kültürel bağlar, halklar arasında yakın bir ilişki ve karşılıklı anlayışı desteklemektedir. İkinci Karabağ Savaşı, Türk ve Azerbaycan halklarının birlik ve dayanışmasını daha da pekiştirmiştir.

İkinci Karabağ Savaşı sürecinde Türkiye'nin Azerbaycan'a koşulsuz destek vermesi, Türkiye ile Azerbaycan arasında farklı alanlarda ikili ilişkilerin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. İkinci Karabağ Savaşının hemen ardından, Türk Devletleri Teşkilatı ismiyle Türk Dünyası yeni bir boyut kazanmış ve Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan üçlü zirvesiyle enerji işbirliğinin daha ileri boyutlara taşınması konusunda çalışmalar başlatılmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Haziran ayında Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ziyareti sonrasında Azerbaycan'a direkt uçuşu, Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınması konusunda da önemli bir adım olarak yorumlanmıştır. Bu gelişmenin de yine İkinci Karabağ Savaşı sonrası Türkiye Azerbaycan arasındaki ilişkilerin gelişmesinin bir sonucu olduğu ifade edilebilir.